

DR. SPENCER KAGAN EN MIGUEL KAGAN

COÖPERATIEVE LEERSTRATEGIEËN

BEWERKING O.L.V. CAROLA RIEMENS

HANDBOEK
COÖPERATIEF
LEREN

bazalt

Inhoudsopgave

Inleiding

8

Deel 1: Coöperatieve leerstrategieën: theorie en onderzoek

Hoofdstuk 1: Veelgestelde vragen

11

Hoofdstuk 2: Wat zegt onderzoek?

29

2.1 Experimenteel onderzoek naar coöperatieve leerstrategieën

29

2.2 Onderzoek naar didactische structuren

34

Hoofdstuk 3: Waarom werken coöperatieve leerstrategieën?

37

3.1 De theorie van coöperatieve leerstrategieën

38

3.2 De klassieke leertheorie

38

3.3 De sociale leertheorieën

41

3.4 Breinvriendelijk onderwijs

44

3.5 Motivatietheorieën

47

3.6 De theorie van de individuele verschillen

50

3.7 De theorie van de verwachtingen

53

3.8 De kracht van de situatie

55

Deel 2: De zeven sleutels tot succes

Hoofdstuk 4: Zeven sleutels tot succes

59

4.1 Sleutel 1: Didactische structuren

60

4.2 Sleutel 2: Teams

62

4.3 Sleutel 3: Klassenmanagement

64

4.4 Sleutel 4: KlasBouwers

64

4.5 Sleutel 5: TeamBouwers

66

4.6 Sleutel 6: Sociale vaardigheden

66

4.7 Sleutel 7: Basiscriteria GIPS

67

Hoofdstuk 5: Sleutel 1 – Didactische structuren

73

5.1 Wat is een didactische structuur?

73

5.2 Een betere manier om les te geven en te leren

74

5.3 Van coöperatieve lessen naar didactische structuren

76

5.4 Didactische structuren optimaliseren de betrokkenheid

78

5.5 Didactische structuren verschaffen een omvangrijk, ingebouwd curriculum

78

5.6 Hoe kies ik de juiste didactische structuur?

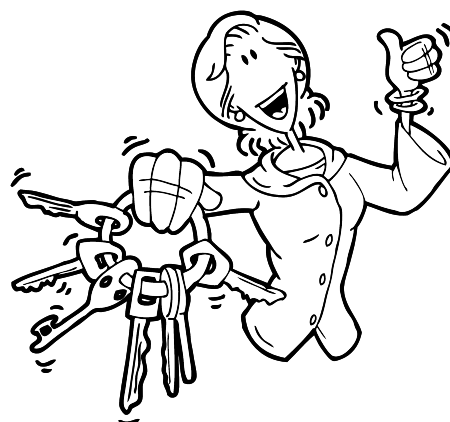
79

5.7 De geschiedenis en toekomst van didactische structuren

88

5.8 Didactische structuren stap voor stap

91

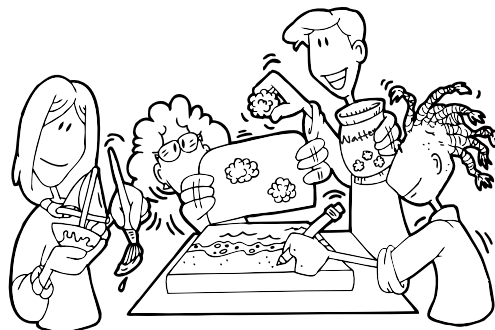

Hoofdstuk 6: Sleutel 2 – Teams	109
6.1 Het coöperatieve basisteam	109
6.2 Heterogene teams	111
6.3 Willekeurige teams	115
6.4 Door leerlingen gekozen teams	118
6.5 Homogene teams	119
6.6 Afscheidactiviteiten	122
Hoofdstuk 7: Sleutel 3 – Klassenmanagement	125
7.1 De coöperatieve managementstijl	126
7.2 Context voor samenwerking creëren	133
7.3 Management van aandacht	137
7.4 Management van geluid	139
7.5 Management van tijd	140
7.6 Management van materialen	141
7.7 Management van energie	142
7.8 Problemen tussen leerlingen of in het team	142
Hoofdstuk 8: Sleutel 4 – KlasBouwers	147
8.1 De vijf doelstellingen van KlasBouwers	147
8.2 KlasBouwers: didactische structuren en activiteiten	148
8.3 Groepsstructurering	158
Hoofdstuk 9: Sleutel 5 – TeamBouwers	165
9.1 De vijf doelstellingen van TeamBouwers	165
9.2 TeamBouwers: didactische structuren en activiteiten	166
Hoofdstuk 10: Sleutel 6 – Sociale vaardigheden	183
10.1 Willen en kúnnen samenwerken	183
10.2 Sociale vaardigheden en het ingebouwde curriculum	184
10.3 Vijf strategieën om de ontwikkeling van sociale vaardigheden te bevorderen	185
10.4 Structuren en structureren	185
10.5 Sociale rollen en openingszinnen	190
10.6 Model staan	194
10.7 Bekrachtiging	195
10.8 Reflecteren en plannen	197
10.9 Problemen oplossen in de coöperatieve groep	199
10.10 Omgaan met onderlinge conflicten	210
Hoofdstuk 11: Sleutel 7 – Basiscriteria GIPS	215
11.1 Kritische vragen met betrekking tot GIPS	216
11.2 Gelijke Deelname	216
11.3 Individuele Aanspreekbaarheid	220
11.4 Positieve Wederzijdse Afhankelijkheid	225
11.5 Simultane Actie	231
11.6 Een GIPS-analyse	235

Deel 3: Coöperatieve projecten, lessen en beoordeling

Hoofdstuk 12: Coöperatieve projecten

- 12.1 Werkstukken: de beginselen
- 12.2 De didactische structuur Team Werkstuk
- 12.3 Didactische structuren om teamprojecten te bespreken en te presenteren
- 12.4 Feedback en reflectie

239

239

242

243

247

Hoofdstuk 13: Coöperatieve lessen plannen

- 13.1 Uitdagingen in het beginstadium
- 13.2 Lessen ombouwen naar coöperatieve lessen
- 13.3 Reeksen didactische structuren
- 13.4 Multi-structurele lessen
- 13.5 De Grote Vier

251

251

252

256

257

262

Hoofdstuk 14: Beoordeling en waardering

- 14.1 Voorwaarden voor deskundig beoordelen
- 14.2 Coöperatieve leerstrategieën en leerlingen beoordelen
- 14.3 Tips voor het beoordelen
- 14.4 Cijfers geven
- 14.5 Samen leren, individueel beoordelen

265

265

268

269

271

272

Hoofdstuk 15: Motivatie zonder beloningen en competitie

- 15.1 Valkuilen bij het motiveren van leerlingen
- 15.2 Motivatietechnieken die werken

275

275

279

Deel 4: Bijlagen

- Bijlage 1: Overzicht van werkbladen (als download beschikbaar)
- Bijlage 2: Casestudies Kagan Coöperatief Leren

289

290

Literatuur

296

Hoofdstuk 1: Veelgestelde vragen

Wetenschappelijk onderzoek levert al jarenlang overweldigend bewijs ten gunste van coöperatief leren. Dat was al zo toen ik – meer dan dertig jaar geleden – de eerste versie van dit boek schreef. De meeste leraren vroegen mij destijds al niet meer *of* coöperatieve leerstrategieën werkten, maar *hoe* ze werkten. Toch waren er ook veel onderwijsgeevenden die zich sceptisch of afwerend toonden.

Bovenal werden er veel vragen gesteld. De vragen waren onder te verdelen in drie soorten:

- **Praktisch:** *Hoe vaak gebruik je coöperatieve leerstrategieën?*
- **Filosofisch:** *Bereidt de overstap naar coöperatieve leerstrategieën leerlingen wel goed voor op onze concurrentiewereld?*
- **Onwetendheid en weerstand:** *Leidt het werken met coöperatieve leerstrategieën niet tot problemen met klassenmanagement?*

Deze vragen worden nog steeds gesteld. Daarnaast komen er nieuwe vragen bij. Onderwijsgeevenden willen weten of en hoe coöperatieve leerstrategieën aansluiten op gedifferentieerd leren en hoe het past bij onderwijs op maat. Bovendien staan leraren vaak onder druk om de toetsresultaten te verbeteren, waardoor ze veel vragen stellen die betrekking hebben op toetsen, evalueren en beoordelen.

Daarom beginnen we deze uitgave met het beantwoorden van 31 veelgestelde vragen. De vragen zijn nog steeds een mix van praktische en filosofische zorgen, gecombineerd met vragen die voortkomen uit weerstand tegen een ingrijpende verandering. En inderdaad: de overstap naar het werken met coöperatieve leerstrategieën betekent een radicale ommekeer. Daarom is het logisch dat onderwijsgeevenden veel vragen stellen.

Zoek de vraag die voor jou relevant is

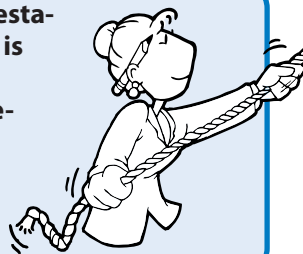
Het is niet de bedoeling dat je dit hoofdstuk in één keer uitleest. We hebben het zo geschreven dat je gemakkelijk de antwoorden kunt vinden op vragen die voor jou van belang zijn. De meeste antwoorden zijn voorzien van verwijzingen naar hoofdstukken waarin de kwestie verder wordt uitgediept. We hopen dat de antwoorden je helpen bij je continue reflectieproces.

Van traditioneel leren naar coöperatieve leerstrategieën

Van...	→	Naar...
Een goede groep is een stille groep.	→	Leren betekent een gezonde dosis rumoer.
Houd je ogen op je eigen werkblad.	→	Help de ander om het op te lossen.
Zit stil.	→	Ga kijken wat de anderen hebben gedaan.
Praten is spieken.	→	Praten is leren.

Prestaties verbeteren

1 De druk om de prestaties te verbeteren is hoog. Hoe sluiten coöperatieve leerstrategieën aan op directe instructie en de noodzaak om de toetsresultaten te verbeteren?

Er gaan twee verkeerde veronderstellingen schuil in deze vraag:

- Onderwijsgeschiedenis gaan er vaak van uit dat er meer directe instructie nodig is om de toetsresultaten te verbeteren.
- Onderwijsgeschiedenis gaan ervan uit dat coöperatieve leerstrategieën tegenover directe instructie staan.

Om de misvatting uit de wereld te helpen dat meer directe instructie nodig is om de leerresultaten te verbeteren, hoeven we alleen maar naar de harde cijfers te kijken. Wetenschappers als Robert Marzano en John Hattie voerden diverse meta-analyses uit op duizenden onderwijsonderzoeken om antwoord te vinden op de vraag wat echt werkt om het onderwijs te verbeteren. De overzichten van beiden tonen aanzienlijke stijgingen in de leerprestaties aan als leraren coöperatieve leerstrategieën toepassen. We gaan dieper in op deze en andere onderzoeksgegevens in *hoofdstuk 2: Wat zegt onderzoek?*

Ook het idee dat coöperatieve leerstrategieën haaks staan op directe instructie kunnen we weer spreken. Daarvoor hoeven we alleen maar te kijken naar de manier waarop ervaren leraren de didactische structuren toepassen. Zij gebruiken de didactische structuren vaak om leerlingen te laten reflecteren op concepten die in de vorm van directe instructie naar voren zijn gebracht, om overzichten te maken van deze concepten of om vaardigheden te oefenen die klassikaal zijn aangeboden.

Een voorbeeld: de leraar heeft aan de hand van directe instructie een rekenvaardigheid uitgelegd en daar voorbeelden van gegeven. Na de directe instructie verdeelt hij de leerlingen in tweetallen voor een TweePraat, waarbij ze om de beurt de vaardigheid hardop verwoorden. De leraar geeft bijvoorbeeld de opgave '8 + 4 = ...'. Leerling A van het tweetal zegt: "Ik splits 4 in 2 en 2 want 8 en 2 erbij

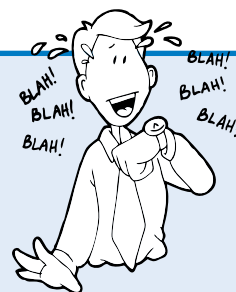
is 10, en nog 2 erbij is 12." Coöperatieve leerstrategieën zijn meer een aanvulling dan een vervanging van directe instructie; de structuren worden gebruikt om het leren dat plaatsvindt via directe instructie te ondersteunen.

Vaak is een deskundige presentatie of uitleg van de informatie of vaardigheid nodig om het te kunnen leren. In zo'n geval kun

je coöperatieve leerstrategieën zonder directe instructie vergelijken met 'de ene blinde die de andere leidt'. Directe instructie zonder coöperatieve leerstrategieën leidt echter vaak tot een les die het ene oor ingaat en het andere oor weer uit.

2 De druk om aan het curriculum te voldoen is hoog. Hoe kan ik aan het curriculum voldoen als ik tijd moet vrijmaken voor discussies met leerlingen, voor het bevorderen van een positieve sfeer in de groep en zelfs voor energizers?

Als het je hoogste doel is om zoveel mogelijk leerstof te behandelen, dan kun je maar beter voor de groep gaan staan, snel praten en geen enkele vraag of discussie toestaan. Zo jaag je er heel veel stof doorheen – maar je leerlingen zullen er weinig van begrijpen of onthouden. En ze hebben er al helemaal geen plezier in.

Het is een nobel streven om aan het curriculum te willen voldoen, maar alleen als dat betekent dat je zodanig lesgeeft dat leerlingen de lesstof begrijpen en waarderen. Daarvoor is het nodig dat je af en toe je mond houdt. Dat je leerlingen zelf aan het woord laat. Door de dialoog aan te gaan en uiteenlopende standpunten te bespreken, ontnemen leerlingen betekenis aan de leerstof.

Leerlingen versterken hun vaardigheden door begeleiding en coaching van klasgenoten. Het is bewezen dat we veel meer onthouden van wat we *zeggen* dan van wat we *horen*. Er bestaat een omgekeerde relatie tussen het praatje van de leraar en het leren van de leerlingen: hoe langer de leraar praat, hoe minder de leerlingen zeggen, en hoe minder ze dus onthouden.

Hoofdstuk 2: Wat zegt onderzoek?

Het onderwijs staat voor tal van uitdagingen. Het voordeel is dat we inmiddels uit onderzoek weten wat er werkt. We weten hoe we leerlingen kunnen helpen om beter te presteren. We weten hoe we de kloof in leerresultaten kunnen dichten en we weten wat we kunnen doen om multiculturele verhoudingen op school te verbeteren. Daarover zijn talloze onderzoeksresultaten verzameld. De cijfers tonen aan dat coöperatief leren de effectiefste leerstrategie is die inspeelt op de vele veranderingen in onze maatschappij.

Het klinkt misschien aanmatigend om te zeggen dat coöperatief leren veel oplossingen in huis heeft, maar toch durven we dat te stellen. Zelf deed ik, als hoogleraar psychologie aan de Universiteit van Californië, grootschalig onderzoek naar coöperatief leren, met overweldigende resultaten. De resultaten van dit baanbrekende onderzoek vind je terug in het boek *Learning to Cooperate, Cooperating to Learn*¹. In dat boek zijn honderden empirische onderzoeken beschreven waaruit blijkt dat coöperatief leren een van de uitgebreidst onderzochte onderwijsinnovaties is.

Mijn bevindingen lieten er voor mij geen twijfel over bestaan: coöperatief leren is de effectiefste manier om een breed veld van gewenste onderwijsdoelen te bereiken. Ik besloot de universiteit te verlaten om coöperatieve, didactische methoden te ontwikkelen en trainingen te geven. Het empirische onderzoek werd echter voortgezet en toonde aan dat coöperatief leren de resultaten verbetert en de kloof verkleint tussen hoger en lager presterende leerlingen.

In een uitgebreid overzicht van het onderzoek naar onderwijsinnovaties verklaarden Ellis en Fouts (1993): "Van alle onderwijsvernieuwingen die we

voor dit boek hebben onderzocht, heeft coöperatief leren de beste en grootste empirische basis." Naast deze vroege empirische onderzoeken van sociale wetenschappers, kwamen er nieuwe en andere soorten onderzoek die coöperatief leren ondersteunen, waarbij de coöperatieve leerstrategieën van Kagan ook bij naam werden genoemd. Daarnaast stroomden er succesverhalen uit de praktijk binnen, afkomstig van leraren, scholen en schoolbesturen.

In dit hoofdstuk gaan we in op de belangrijkste onderzoeksresultaten uit experimenteel onderzoek. De feiten spreken voor zich.

2.1 Experimenteel onderzoek naar coöperatieve leerstrategieën

Honderden onderzoeken (zowel in testopstellingen als in de schoolpraktijk) tonen aan dat coöperatief leren een positieve invloed heeft op:

- de sfeer in de groep;
- het gevoel van eigenwaarde van leerlingen;
- de empathie van leerlingen: hun vermogen om zich in een ander te verplaatsen;
- de tijd die leerlingen daadwerkelijk aan het leren zijn;
- betrokkenheid van leerlingen;
- acceptatie van medeleerlingen;
- het plezier in school en leren.

¹ Slavin, R., Sharan, S., Kagan, S., Hertz-Lazarowitz, R., Webb, C. & Schmuck, R.: *Learning to Cooperate, Cooperating to Learn* (Plenum, 1985).

Samenvatting van hoofdstuk 2

Als onderzoek alleen indrukwekkende verbeteringen zou aantonen op het gebied van de leerresultaten, was dat al genoeg om coöperatief leren te omarmen en de wijdverbreide toepassing te rechtvaardigen. Maar er is meer. Onderzoek wijst ook uit dat de prestatiekloof afneemt door coöperatief te leren, dat er een verbetering optreedt in de relaties tussen leerlingen uit verschillende culturen en dat de interpersoonlijke vaardigheden verbeteren.

Wetenschappers en onderwijsgeevenden trekken één en dezelfde conclusie: werken met coöperatieve leerstrategieën resulteert in opmerkelijke verbeteringen in al deze domeinen, en meer. De vraag is niet: 'Is het werken met coöperatieve leerstrategieën een op onderzoek gebaseerde aanpak?' De vraag is: 'Waarom zouden onderwijsgeevenden of scholen die zichzelf serieus nemen de meest veelbelovende en bewezen onderwijsstrategie die ooit is bestudeerd, negeren?'

Coöperatieve leerstrategieën geven volgens onderzoek een positief, beproefd antwoord op de meest dringende knelpunten waarmee onze wereld vandaag de dag te maken heeft.

Vragen over hoofdstuk 2

Vragen ter controle

1. Noem ten minste drie positieve uitkomsten van het werken met coöperatieve leerstrategieën.
2. Hoe zijn de relatiepatronen tussen leerlingen van andere culturele achtergronden doorgaans als er niet wordt ingegrepen?
3. Een goed gevoel van eigenwaarde wordt gekoppeld aan andere positieve resultaten. Noem er drie.

Vragen om over na te denken en te bespreken

1. Welke vorm van bewijs vind je belangrijker: 1) experimenteel onderzoek uitgevoerd door sociale wetenschappers; 2) casestudies; of 3) verklaringen van onderwijsgeevenden? Waarom?
2. Hoe zou je reageren op een ouder die tegen coöperatief werken is, omdat hij niet wil dat zijn kind tijd verspilt door met zwakkere leerlingen samen te werken?
3. Welke veranderingen in de maatschappij zouden zich voordoen als alle leerlingen op school in multiculturele teams samenwerken?
4. Waaraan hecht je de meeste waarde: 1) goede schoolresultaten; of 2) het vermogen om goed met anderen te kunnen samenwerken?
5. Als je onderzoek zou uitvoeren naar coöperatieve leerstrategieën, hoe zou je dat dan aanpakken?

Hoofdstuk 4: Zeven sleutels tot succes

Al jarenlang ben ik bezig met het invoeren van coöperatief leren in het onderwijs. De talloze uren van observeren, experimenteren en analyseren, in combinatie met waardevolle feedback uit de praktijk, hebben geleid tot de simpele conclusie dat er zeven sleutels zijn tot succes. Als je alle zeven sleutelprincipes toepast, is de kans op een succesvolle implementatie veel groter dan wanneer je coöperatief leren op activiteitsniveau blijft uitvoeren en een deel van de sleutelprincipes laat liggen.

Coöperatief leren onderscheidt zich van traditioneel leren omdat er levendige interactie is tussen de leerlingen over de leerstof. In traditionele klassen wordt interactie vaak niet zo gewaardeerd: "Houd je ogen op je eigen werkblad", klinkt het dan, of: "Stilte in de groep". Waar leerlingen in een traditionele klas vaak individueel oefenen (ze maken opdrachten alleen) en problemen primair in hun eentje oplossen, biedt coöperatief leren veel gelegenheid tot samenwerken. Het verborgen competitie-element dat je vaak terugziet in traditioneel onderwijs, bijvoorbeeld als leerlingen allemaal de beurt willen, ontbreekt bij coöperatief leren.

Coöperatief leren is ook iets anders dan groepswork. Bij groepswork worden leerlingen bij elkaar gezet en krijgen ze de opdracht om samen te leren, aan een groepsworkstuk te werken of een groeps-presentatie voor te bereiden. Evenals bij coöperatief leren is samenwerken het doel. Maar iedereen die weleens in een ongestructureerde groep heeft moeten samenwerken, weet dat dit niet altijd gebeurt. Vaak verricht een klein aantal leerlingen het gros van het werk. Sommige leerlingen doen weinig of niets. Andere blijven gewoon zelfstandig werken. Groepswork biedt de leerlingen geen structuur.

Het grote verschil tussen groepswork en coöperatief leren is dat deze laatste vorm van leren wél structuur biedt. Effectieve coöperatieve leerstrategieën structureren de interactie zorgvuldig, zodat

alle leerlingen op een efficiënte manier kunnen samenwerken en zodat iedereen bijdraagt.

Omdat coöperatief leren anders is dan traditioneel leren en groepswork, spelen er andere uitdagingen en vereist het andere vaardigheden van zowel leraren als leerlingen. Leraren hebben didactische structuren nodig om ervoor te zorgen dat alle leerlingen meedoen en optimaal betrokken zijn bij de les, dat iedereen aanspreekbaar is op zijn bijdrage en op wat hij leert, en dat de teamleden samenwerken om gezamenlijke doelen te bereiken. Leerlingen moeten vertrouwen in elkaar krijgen, leren samenwerken, conflicten in de groep leren oplossen en leren hoe ze in teamverband beslissingen kunnen nemen. Het werken met didactische structuren biedt hierbij houvast.

De zeven sleutels

Na jaren van onderzoeken, toepassen en bijschaven hebben we vastgesteld dat er zeven sleutelbegrippen zijn waardoor coöperatieve leerstrategieën zo goed werken. In het kader op pagina 60 staat een overzicht van die zeven sleutels.

Voor leraren die voor het eerst kennismaken met coöperatief leren, kan deze lijst ontmoedigend werken. Maar laat je niet uit het veld slaan door een opsomming van alle nieuwe vaardigheden die nodig zijn. Voor de duidelijkheid: voor een succesvolle toepassing van coöperatieve structuren zijn

niet altijd alle sleutels meteen noodzakelijk. In feite kun je beginnen met het leren van een paar eenvoudige didactische structuren (sleutel 1) en deze met veel succes in je lessen implementeren, zonder kennis van de andere sleutels. Daarmee maak je een start. Als je dan ziet tot hoeveel enthousiasme, betrokkenheid en verbeterde resultaten dat leidt, wil je deze nieuwe vorm van leren vast integreren in je manier van lesgeven!

De zeven sleutels gaan een rol spelen wanneer je je serieus wilt inzetten voor de implementatie van coöperatieve leerstrategieën, om zo de effectiviteit te optimaliseren. De sleutels zijn bestemd voor leraren die optimaal vaardig willen worden in coöperatief leren en maximaal succes willen boeken.

In dit hoofdstuk gaan we kort in op elk van de sleutels, die vervolgens stuk voor stuk uitgebreid worden behandeld in de volgende hoofdstukken. We beginnen met de belangrijkste sleutel: didactische structuren.

4.1 Didactische structuren

Wat is een didactische structuur?

Simpel gezegd is een didactische structuur een zeer gestructureerde werkvorm. Het is een manier om het onderwijs in de groep te organiseren. Coöperatief leren gebruikt werkvormen die erg gestructureerd zijn opdat de rol van iedere leerling duidelijk (en niet vrijblijvend) is. We noemen die werkvormen korthedens-

halve 'structuren'. Een didactische structuur beschrijft de relatie en interactie tussen de leraar, de leerlingen en de leerstofinhoud.

Maar een didactische Kagan-structuur is iets anders dan simpelweg een structuur. Neem bijvoorbeeld een hoorcollege. Een hoorcollege geven is weliswaar een structuur, maar geen didactische structuur. Het beschrijft wat de leraar doet: mondeling de inhoud weergeven. Het beschrijft ook wat de leerlingen doen: luisteren. En het beschrijft de manier waarop de inhoud wordt verwerkt: auditief, in de vorm van overdracht van de leraar aan de leerlingen. Er is hoe dan ook altijd een bepaalde structuur actief in de leeromgeving.

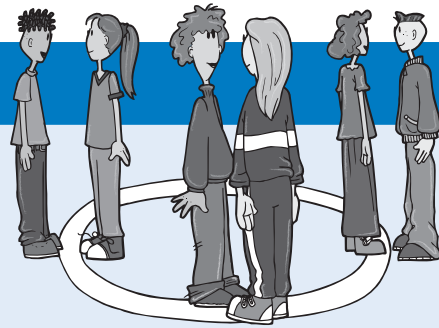
De didactische structuren van Kagan Coöperatief Leren zijn echter zorgvuldig ontwikkelde werkvormen met als doel de leerprestaties te verbeteren door de betrokkenheid en denk- en sociale vaardigheden van leerlingen te stimuleren. Didactische structuren zijn onderwijsstrategieën die de relatie en interactie tussen de leraar, leerlingen en de leerstofinhoud beschrijven in zorgvuldig gekozen stappen. Wat ze tot didactische structuren maakt, is dat de interactie tussen leerlingen een wezenlijk deel uitmaakt van het leerproces en dat de vier criteria van coöperatieve leerstrategieën erin verwerkt zijn (GIPS; de criteria die het verschil maken met groepswork).

De zeven sleutels

Sleutel 1. Didactische structuren	Hoe en wanneer pas je didactische structuren toe?
Sleutel 2. Teams	Hoe en wanneer vorm je verschillende soorten groepen leerlingen?
Sleutel 3. Klassenmanagement	Hoe kun je een coöperatieve klas het beste managen?
Sleutel 4. KlasBouwers	Hoe maak je van je klas een hechte groep zorgzame, coöperatieve en actieve leerlingen?
Sleutel 5. TeamBouwers	Hoe maak je van groepen van drie, vier of vijf leerlingen coöperatieve en hechte teams?
Sleutel 6. Sociale vaardigheden	Hoe ontwikkel je bij leerlingen het vermogen tot samenwerking en sociaal vaardig gedrag?
Sleutel 7. Basiscriteria GIPS	Hoe gebruik je de vier criteria van coöperatieve leerstrategieën die het verschil maken met groepswork?

Binnen/Buiten Kring

De leerlingen staan in twee kringen. Een van de kringen draait, zodat leerlingen steeds een andere partner treffen om informatie uit te wisselen, vragen te stellen of een vraagstuk op te lossen.

Vorbereitung: De leraar bereidt de vragen voor of geeft iedere leerling een kaart met een vraag erop.

1. De leerlingen vormen tweetallen. Van elk tweetal gaat een van de leerlingen in een kring staan, met het gezicht naar buiten gericht.
2. De overgebleven leerlingen gaan op zoek naar hun partners en gaan tegenover hen staan. De groep is nu opgesteld in twee concentrische ringen.
3. De leerlingen in de binnenste kring stellen de leerlingen in de buitenste kring een vraag; de buitenste kring geeft antwoord. De binnenste kring prijst en coacht. Alternatief: De leraar stelt een vraag en geeft aan of de binnenste of de buitenste kring antwoord geeft.

4. De leerlingen wisselen van rol. De leerlingen in de buitenste kring stellen een vraag, luisteren en prijzen of coachen.
5. De leerlingen ruilen de kaarten met vragen.
6. De leerlingen in de binnenste kring lopen met de klok mee naar een nieuwe partner. De leraar kan ook roulatienummers geven: "Drie vooruit." De groep kan In Koor tellen terwijl ze rouleren.

Noot: Als dit met kaarten wordt gespeeld, zijn de stappen 3-6 een Vraag & Ruil, zie pagina 105.

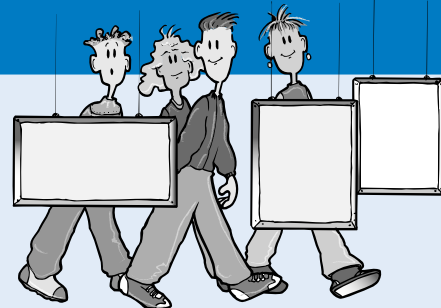
Variant:

Binnen/Buiten Rij

De leerlingen staan in twee rechte rijen tegenover elkaar. De ene rij rouleert, de andere blijft staan. De roulerende leerlingen gaan naar een andere partner. Als ze achteraan in de stilstaande rij zijn, sluiten ze weer aan de andere kant aan in de bewegende rij.

Commentaar Op Tournee

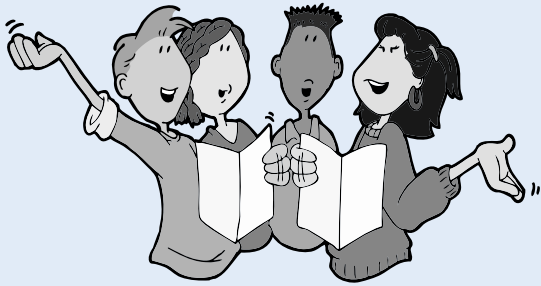
De teams rouleren van werkstuk naar werkstuk en laten feedback achter voor de andere teams.

Vorbereitung: Bij elk werkstuk ligt een feedback-formulier.

1. De teams staan bij hun eigen werkstuk.
2. De teams rouleren met de klok mee naar het volgende werkstuk.
3. Gedurende een bepaald tijdsbestek bespreken de teams hun reacties op het werkstuk van het andere team zonder iets op te schrijven.
4. Leerling 1 noteert de feedback op het feedbackformulier. De leerlingen worden uitgenodigd om vooral positieve feedback te geven.
5. De leraar geeft aan dat de tijd om is.
6. De teams lopen door het lokaal, observeren, bespreken en geven feedback op het volgende werkstuk. Er wordt bij elke ronde een nieuwe 'schrijver' gekozen.
7. De teams gaan door tot elk team weer bij zijn eigen werkstuk terug is of tot de leraar zegt dat het tijd is.
8. De teams nemen de feedback door die ze van de andere teams hebben gekregen.

Groepsprojecten en presentaties

Enkele suggesties voor groepsprojecten die je als KlasBouwer kunt inzetten:

Verzinnen, repeteren en opvoeren:

- dans
- musical
- lied (kan ook instrumentaal)
- instrumentaal nummer
- toneelstuk of sketches

Schrijven en filmen:

- aflevering van een tv-serie
- reclameboodschap
- documentaire
- praatprogramma
- nieuwsuitzending

Plannen en organiseren:

- klassenfeestje
- schoolkamp
- etentje waarbij iedereen iets meebrengt

Ontwerpen:

- poster
- vlag
- visuele weergaven van de doelen voor verschillende vakken
- brochure

Uitvoeren:

- enquête
- onderzoek
- klusjes

Schrijven:

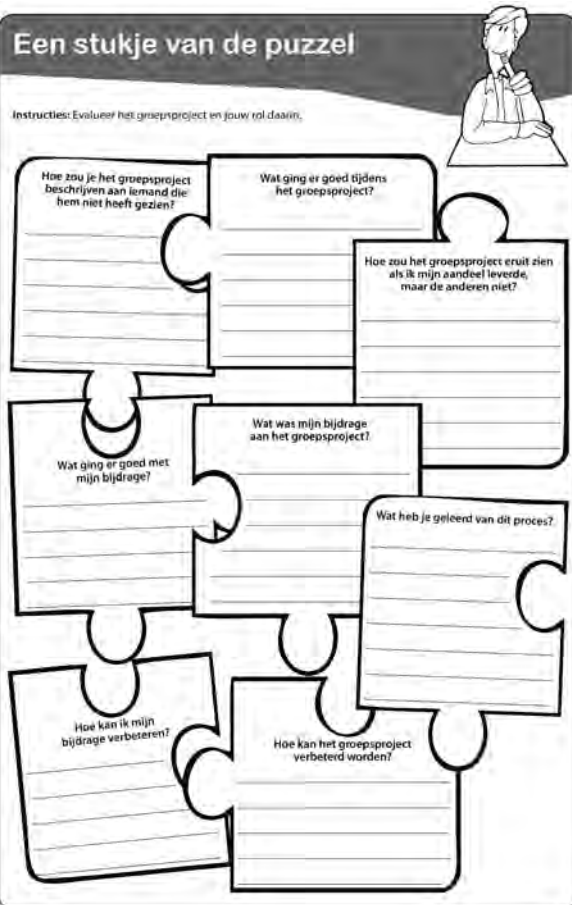
- boek
- kort verhaal
- sketch/toneelstuk

Maken voor de groep:

- website
- verhalenboek
- tijdschrift
- nieuwsbrief
- plakboek

Bouwen:

- maquette
- standbeeld
- apparaat

8.3 Groepsstructurering

Klassenvergaderingen

Klassenvergaderingen vormen een van de krachtigste middelen om wederzijds respect, verantwoordelijkheidsgevoel, zorg voor elkaar, sociaal bewustzijn en een coöperatieve instelling te kweken. Het houden van klassenvergaderingen kan een steun zijn voor de leraar, omdat leerlingen tijdens zo'n vergadering actief proberen om verbeteringen aan te brengen; ze zoeken naar oplossingen voor problemen en doen suggesties voor de consequenties die bepaald gedrag zou moeten hebben. Tijdens een klassenvergadering komen er vaak onverwachte en creatieve oplossingen voor problemen naar voren. Samen weten jullie immers meer dan iemand alleen. Bovendien zijn leerlingen minder vastgeroest in hun gewoontes en zijn ze vaak nauwer betrokken bij de problemen waarvoor ze hulp vragen.

Als leerlingen weten dat je regelmatig klassenvergaderingen houdt, kan dat rust geven. Problemen die niet onmiddellijk een oplossing behoeven, worden op de agenda van de volgende klassenvergadering gezet. Dat haalt op dat moment de druk van de ketel; de leerlingen weten dat ze erop kun-

COÖPERATIEVE LEERSTRATEGIEËN

Het handboek voor coöperatief leren

Onderzoek bewijst: coöperatief leren leidt tot aantoonbaar betere leerresultaten, mits het goed en gestructureerd gebeurt. Dat lukt zeker met de aanpak uit dit handboek.

Als je werkt met coöperatieve leerstrategieën, is elke leerling actief en alert. Leerlingen leren samen in tweetallen, teams van vier of met de hele groep. Ze kunnen zich daarbij niet verschuilen achter anderen of meeliften op de inzet van teamgenoten. Dat is het grote verschil met 'gewoon samenwerken'.

Om dit te bereiken bedacht dr. Spencer Kagan honderden **didactische structuren**: coöperatieve werkvormen die volgens vaste stappen verlopen. Daardoor weet iedereen wat er van hem of haar wordt verwacht. Deze structuren, zoals *TweePraat* of *Genummerde Koppen Bij Elkaar*, hebben geen inhoud. Je kunt ze dus voor allerlei vakken en doeleinden gebruiken. Elke Kagan-structuur is zo opgezet dat ieders bijdrage nodig is, dat elke leerling aan te spreken is op het resultaat en dat zo veel mogelijk leerlingen tegelijkertijd actief zijn.

Bewezen effecten

Kagan Coöperatief Leren is echter meer dan het inzetten van coöperatieve werkvormen. Het omvat het geheel aan interventies om een coöperatief klassenklimaat te creëren, waarin leerlingen met plezier van en met elkaar leren. Deze complete aanpak heeft een aantal bewezen effecten:

- alle leerlingen (ongeacht hun cognitieve niveau) halen betere leerresultaten;
- onderlinge relaties in de klas verbeteren;
- leerlingen groeien enorm in hun sociale vaardigheden;
- het is breinvriendelijk: de aanpak sluit aan bij de manier waarop onze hersenen het liefste leren.

Dit bereik je niet met één interventie of een losse werkvorm, maar met het totaal aan coöperatieve leerstrategieën die in dit boek worden beschreven.

Kagan Coöperatief Leren is geschikt voor alle onderwijsvormen, van primair tot voortgezet en beroepsonderwijs, en voor alle andere situaties waarin met groepen wordt gewerkt.

shop.bazalt.nl

9 789461 183057

BAZALT GROEP bestaat uit Bazalt, HCO en RPCZ

bazalt

hco

RPCZ